جاثية سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة الجاثية   އާޔަތުގެ އަދަދު (٣٧)

حمٓ ۝١ تَنزِيلُ ٱلْكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ۝٢ إِنَّ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ لَأَيَٰتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝٣ وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِن دَآبَّةٍ ءَايَٰتٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۝٤ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن رِّزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ ءَايَٰتٌ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝٥ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِٱلْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ ٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ يُؤْمِنُونَ ۝٦

ލުޣަތު

حمٓ ۝١ = މި އަކުރުތަކުގެ މާނަ ޙަޤީޤަތް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ﷲ އެވެ. تَنزِيلُ ٱلْكِتَٰبِ = ފޮތް ބާވައިލެއްވުން ވަނީ (އެބަހީ قرآن ބާވައިލެއްވުން ވަނީ) مِنَ ٱللَّهِ = ﷲ ގެ حضرة ންނެވެ. (އެފޮތް ބާވައިލެއްވީ ﷲ އެވެ.) ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ۝٢ = عزّة ވަންތަ (ގަދަފަދަ ވަންތަ) حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. إِنَّ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި ވެއެވެ. (އެބަހީ އުޑުތަކާއި، ބިން ހެއްދެވުމުގައާއި، އަދި އެތަންތާނގެ ޚާއްޞަކަމުގައިވެސް ވެއެވެ.) لَأَيَٰتٍ = (ﷲ ގެ قدرة ދައްކާދޭ، ދަންނަވާ ގަދަކަމާއި، حكمة ވަންތަކަމާއި، އަދި އެކަލާނގެ ވާޙިދުކަން ދައްކާ ދަލީލުތަކާއި دليل ކަމާ) ނިޝާނުތަކާއި ތެދުވެރިކަމެއް لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝٣ = مؤمن ންނަށް (ތެދުވެރި މީސްތަކުން) وَفِي خَلْقِكُمْ = އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހެއްދެވުމުގައިވެސް ވެއެވެ. وَمَا يَبُثُّ = އަދި އެކަލާނގެ ހައްދަވާ، ފެތުރުއްވާ ތަކެތީގައްޔާއި، مِن دَآبَّةٍ = حيوان ތަކުގެ ތެރެއިން (ދިރޭތަކެތީގެ ތެރެއިން) ءَايَٰتٌ = ނިޝާނުތަކާއި ދަލީލުތައް لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۝٤ = يقين ކުރާ ބައެއްގެ (ﷲ ގެ توحيد يقين ކުރާ ބައެއްގެ) وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ = އަދި ރޭގަނޑާއި، ދުވާލު ތަފާތު ކުރެއްވުމުގައްޔާއި، (ރޭދުވާ ތަބާކުރައްވާގޮތުގައި) وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ = އަދި ﷲ ބާވައިލެއްވި ތަކެތީގައްޔާއި، مِنَ ٱلسَّمَآءِ = އުޑުން مِن رِّزْقٍ = ރިޒްޤުގެ ތެރެއިން (ވާރޭ ފެނުން) فَأَحْيَا بِهِ ٱلْأَرْضَ = ދެން އެ ފެނުން އެކަލާނގެ ބިންގަނޑު ދިރުއްވައި بَعْدَ مَوْتِهَا = އެ ބިން މަރުވެ ހުސްވެފައިވަނިކޮށް وَتَصْرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ = އަދި ވައި ބަދަލުކުރެއްވުމުގައްޔާއި، (ތަފާތު ދިމަދިމާއިން ވައި ޖެއްސެވުމުގައްޔާއި) ءَايَٰتٌ = (މި މި ކަންކަމުގައި) ނިޝާނުތައް، دليل ތަކެއް ވެއެވެ. لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝٥ = ބުއްދިކުރާ ވިސްނާ ބައެއްގެ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱللَّهِ = އެއީ ﷲ ގެ ނިޝާނުތައް، دليل

ތިލާވަތް. نَتْلُوهَا عَلَيْكَ = އެ دليل ތަކާއި، އާޔަތް ތިމަން ރަސޫލާކަލޭގެފާނަށް ކިޔަވައިދެއްވަމެވެ. بِٱلْحَقِّ ﷺ

= ހަމަ حق ގޮތުގައި ޖެހޭގޮތަށް. فَبِأَيِّ حَدِيث = ފަހެ ކޮން ވާހަކައަކަށް ހެއްޔެވެ؟ (އެ مشرك ންނެވެ.) بَعْدَ ٱللَّهِ وَءَايَـٰتِهِۦ

= ﷲ އާއި، އަދި އެކަލާނގެ دليل ތަކާއި، حجّة އަށް ފަހު يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ = އެމީހުން ގެންނާނީ/ إيمان ވާނީ

إِجْمَالِي މާނަ

(١) حم މި އަކުރުތަކުގެ މާނަ ޙަޤީގަތުގައި ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ ﷲ އެވެ.

(٢) ފޮތް ބާވައިލެއްވުން ވަނީ - އެބަހީ ކީރިތި قرآن ބާވައިލެއްވީ - عزّة ވަންތަ، حكمة ވަންތަ، ﷲ ގެ حضرة ންނެވެ.

(٣) ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި، ބިން ހެއްދެވުމުގައި އަދި ހައްދަވާފައިވާ އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި (ﷲ ވަޙީދުވެގެން ވާކަމާއި، އެއްކަލާނގެ ކަމާއި، އެކަލާނގެ قدرة ފުރިހަމަކަމާއި، حكمة ވަންތަ ކަމާއި، ދެނެވޮޑިގެންވުމާއި، މި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރާ) އާޔަތްތަކާއި، دليل ތައް ވެއެވެ. އެކަމަކު އެ ދަލީލުތަކުން مؤمن ންނަށް ވާ ފައިދާއެވެ. ﷲ ގެ ވެހިވުމާއި، قدرة ފުރިހަމަކަމާއި، ދެނެވޮޑިގެންވުމާއި، حكمة ވަންތަކަމާއި، މި ބާވަތުގެ އެންމެހައި ކަންތައްތައް ގަބޫލުކޮށް قبول ކުރާ مؤمن ންނަށް ވާ ފައިދާއެވެ.

(٤) (އަދި އެ އިންސާނުންނޭވެ!) ތިޔަބައިމީހުންގެ ހެއްދެވުމުގައްޔާއި، އަދި ދުނިޔޭގެ އެކި ކަންކަމުގައި ﷲ ހައްދަވައި، ފެތުރުއްވާފައިވާ ދިރޭތަކެތި دابّة ތަކާއި، ނަމަކުގެ އިތުރު مخلوق ތަކާއި އެކަލާނގެ އެއްކަލާނގެ ކަމާއި ކަމުގެ ދަލީލުތަކާއި، دليل ތަކާއި، حجّة ތައް ކަނޑައެޅިގެން ވެއެވެ. توحيد قبول ކުރާ ބައެއްނަމަވެ،

(٥) އަދި ރޭދުވާ ތަފާތުވުމުގައްޔާއި، އަދި ﷲ އުޑުން ބާވައިލައްވާ ރިޒުގު ކަމުގައިވާ ފެންގަނޑާއި، އަދި އެ ފެނުގެ ސަބަބުން ބިން މަރުވުމަށްފަހު (ގަސްގަހާ، ފެހިކަމާ ނުލާ ހިކިގޮސް ހުރުމަށްފަހު) ދިރުއްވައި، ގަސްގަހާ ފެހިކޮށް، އަދި އެ ބިމުގައި ގަސްގަހާ ފެހިވުމުގައްޔާއި، އަދި އޭގެ ވައިގަދަ ގޮތާއި ހުޅުވާލެއްވުމުގައި ވަރުގަދަކަމާއި، މި ކަންކަމުގައި (ﷲ ގެ قدرة ފުރިހަމަކަމާއި، އެއްކަލާނގެކަމާއި، حكمة ވަންތަކަމާއި، ދެނެވޮޑިގެންވުމުގެ މައްޗަށް دليل ކުރާ) އާޔަތްތައް ތިބެއެވެ. ވިސްނާ ބުއްދިވެރިން ބައެއް ނަމަވެ.

(٦) (އޭ رسول ﷲ އެވެ.) އެއީ ހުއްޓުމެއްނެތި (ﷲ ވެހިކަން ވެރިކަމާއި، އެކަލާނގެ އެއްކަލާނގެކަމާއި، قدرة ފުރިހަމަކަމާއި، ދެނެވޮޑިގެންވުމާއި، حكمة ވަންތަކަމާއި) މި ކަންކަމަށް دليل ކުރާ ﷲ ގެ دليل ތަކެވެ. މިކަން ރަސޫލާކަލޭގެފާނަށް އެ دليل ތަކާއި، حجّة ތައް މި بيان ކޮށްދެނީ ހަމަ حقّ ގޮތުގައި ޖެހޭގޮތަށެވެ. ފަހެ އެ مشرك ންގެ މީހުން ﷲ އާއި، އެކަލާނގެ އަންގަވާ دليل ތައް ގޮތުންދޭކަން، ދެން ގޮތުގައި ކުރާ قبول ކުރާނީ ކޮން ވާހަކައެއް ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން ދެން إيمان ވާނީ ކޮން އެއްޗަކަށް ހެއްޔެވެ؟

وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٧﴾ يَسْمَعُ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا ۖ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٨﴾ وَإِذَا عَلِمَ مِنْ ءَايَٰتِنَا شَيْـًٔا ٱتَّخَذَهَا هُزُوًا ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٩﴾ مِّن وَرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ ۖ وَلَا يُغْنِى عَنْهُم مَّا كَسَبُوا۟ شَيْـًٔا وَلَا مَا ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَوْلِيَآءَ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾ هَٰذَا هُدًى ۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ ﴿١١﴾

ލުޣަވީ

وَيْلٌ = ނަރަކައިގެ ގަދަ عذاب ފުއްޓެވެ. (ނަރަކައިގެ ويل އެވެ ކިޔާ ވާދީ ފުއްޓެވެ.) لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٧﴾ = ގިނަގިނައިން ދޮގުހަދާ، އަދި ފާފަވެރި ކޮންމެ މީހަކަށް ހަލާކު ކަށަވަރު ވެއްޖެއެވެ. يَسْمَعُ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ = އޭނާ الله ގެ آية ތައް އަހައި، (قرآن ގެ آية ތައް އަހައި) تُتْلَىٰ عَلَيْهِ = އޭނާގެ މައްޗަށް އެ آية ކިޔެވޭ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا = ދެން އޭނާ ބޮޑާވެގެން، كبر ވެރިކަން ދަމާ (إيمان ނުވެ) ދެމިހުންނަ كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا = އޭނާ އެ އަޑުއެހުމެއް ނުވާހާހެން ހެދެއެވެ. فَبَشِّرْهُ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު އޭނާއަށް خبر ދެއްވާށެވެ! بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٨﴾ = ވޭންދެނިވި عذاب (އެއީ ދިރުންނަން) ހުރިކަމުގެ وَإِذَا عَلِمَ = އަދި އޭނާއަށް އެނގިއްޖެއްޔާ مِنْ ءَايَٰتِنَا شَيْـًٔا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކުން ތިކިޔެއް (قرآن ން ކޮންމެވެސް ތިކިޔެއް) ٱتَّخَذَهَا هُزُوًا = އޭނާ އެ އާޔަތަށް - ނުވަތަ އެނގުނު އެއްޗަކަށް - މަލާމާތްކޮށް، ފުރައްސާރަ ކުރެއެވެ. أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ = ކަސްބަށްޓަކައި އެބައި މީހުންނަށް ހުރީ ޙިޤާރާތްތެރި ވޭންދާ عذاب އެވެ. مِّن وَرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ = އޭނާގެ ކުރިމަތީގައި ހުރީ جهنّم އެވެ. ނަރަކައެވެ. وَلَا يُغْنِى عَنْهُم = އަދި އެމީހުންނަށް (އެދުނިޔެން) ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. ހަމައެއް ނުކުރާނެއެވެ. مَّا كَسَبُوا۟ شَيْـًٔا = އެމީހުން ހޯދި މުދަލާއި/ދަރިންނާއި - އަދި ކުރިކަމެއްކާން މިއަދު - އެއްވެސް ކަމެއް وَلَا مَا ٱتَّخَذُوا۟ = އަދި އެމީހުން ހިފައި إختيار ކުރި ތަކެތިންވެސް (އަޅުކަންކުރި ތަކެތިން ވެސް) مِن دُونِ ٱللَّهِ = الله ފިޔަވައި أَوْلِيَآءَ = ސަރަޙައްދުކުރާކަމުގައި وَلَهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށް ހުރީ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ عذاب އެވެ. هَٰذَا هُدًى = މިއީ ތެދުމަގެވެ. (މި قرآن މިއީ މަގުދެއްކުމެވެ.) وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި كافر ވި މީހުންނަށް بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ = އެބައިމީހުންގެ ربّ ގެ އާޔަތްތަކަށް (قرآن އަށް) لَهُمْ عَذَابٌ =

އުޅުންތަން ހުރީ ހަމަ عذاب އެވެ. مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ ⑪ = رِجْز އެވެ ކިޔާ ވޭންދެނިވި عذاب ގެ ބާވަތެއްކަމެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(٧) ގިނަގިނައިން ދޮގުހަދާ، ފާފަކުރުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައިގެންފައިވާ ކޮންމެ މީހަކަށް قيامة ދުވަހުން ويل ހުއްޓެވެ. (ويل އަކީ ނަރަކައިގެ ވާދީއެކެވެ. އެތަނުގެ ހުރިހާ ގަދަކަމާއި، ނުރައްކާތެރި ބޮޑުކަމުން ނަރަކަވެސް އަމާންވުމަށް ސަލާމަތްވުމަށް دعاء ކުރާކަމުގައި ވިއެވެ.)

(٨) (އަދި މިބުނާ ދޮގުވެރި، ފާފަވެރިޔާ) الله ގެ އާޔަތްތައް - (ޔަނީ ގ قرآن ގެ އާޔަތްތައް)- އޭނާގެ ގާތުގައި ކިޔަވައިދޭ ހަނދެވެ. ދެންވެސް އޭނާ (إيمان ނުވެ) كبر ވެރިކަމާއި، ބޮޑާކަމުން ގަދީ ދެމިހުންނަނީއެވެ. އޭނާ އެ آية އަޑު ނުވެސް އަހާ ކަހަލައެވެ. ފަހެ އެފަދަ މީހުންނަށް ވޭންދެނިވި عذاب قيامة ދުވަހުން ހުންނާނެ ކަމުގެ خبر ކަލޭގެފާނު ދެއްވާށެވެ.

(٩) އަދި ތިމަން ރަސޫލާގެ އާޔަތްތަކުން ކޮންމެވެސް މިންވަރެއް - އެބަހީ قرآن ން ކޮންމެވެސް މިންވަރެއް - އެފަދަ މީހަކަށް އެނގިއްޖެއްޔާ އޭނާ އެއަށް މަލާމާތްކޮށް، ފުރައްސާރަކުރާނެ ފަދައެވެ. އެފަދަ ކޮންމެ މީހަކަށް ހުރީ ހަމަ ކަށިގެއިގެން އިހާނަތްތެރި عذاب އެވެ. (قرآن ގެ އާޔަތަކަށް ނުވަތަ ސުންނަތަކަށް މަލާމާތްކުރި ކޮންމެ މީހަކު މި حكم ގެ ތެރެއަށް ވަންނާނެކަމީ ޝައްކެއް ހުރި ކަމެއް ނޫނެވެ.)

(١٠) (ދެން އެފަދަ މީހާ) އޭނާގެ ކުރިމަތީގައި (قيامة ދުވަހުން) ހުރީ ހަމަ ނަރަކައެވެ. އެދުވަހުން އޭނާ ހޯދި ދުނިޔަވީ ތަކެތިން، އަދި ދަރިންގެ ޔަބައިން މިއްޔެ އަދި الله ފިޔަވައި އޭނާ ސަރަހައްދުވެރިން ކަމުގައި ބަލައިގެން އޭނާ އަޅުކަންކުރި ފަރާތްތަކުންވެސް، އަދި އޭނާ ކުރި އެހެން عمل ތަކުންވެސް އޭނާއަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް ފުއްދައެއް ނުދޭނެއެވެ. އޭނާއަށް ހުރީ ބޮޑުވެގެންވާ عذاب އެވެ.

(١١) މިއީ ހަމަ ތެދުމަގެކެވެ. އެބަހީ މި قرآن އަކީ މުޅިންވެސް ހަމަ ތެދުމަގެކެވެ. އަދި އެބަޔަކު އެބަޔަކުގެ ربّ ގެ އާޔަތްތަކަށް - އެބަހީ قرآن އަށް - ކާފިރުވެއްޖެ ބަޔަކު (ދަންނައެވެ.) އުޅުންތަން ހުރީ رِجْز އެވެ ކިޔާ ވޭންދެނިވި عذاب އެވެ. رِجْز އަކީ އެންމެ ގަދަ عذاب އެވެ.

۞ ٱللَّهُ ٱلَّذِى سَخَّرَ لَكُمُ ٱلْبَحْرَ لِتَجْرِىَ ٱلْفُلْكُ فِيهِ بِأَمْرِهِۦ وَلِتَبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِهِۦ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾ قُل لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ يَغْفِرُوا۟ لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ ٱللَّهِ لِيَجْزِىَ قَوْمًۢا بِمَا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۖ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾

ތަރުޖަމާ

ٱللَّهُ ٱلَّذِى = الله އީ سَخَّرَ لَكُمُ ٱلْبَحْرَ = ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކަނޑު ކިޔަމަންތެރިކޮށްދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. لِتَجْرِىَ ٱلْفُلْكُ فِيهِ = އެތާނގައި ތިޔަބައިމީހުން ނައުދޯނިފަހަރު ދުއްވުމަށްޓަކައެވެ. بِأَمْرِهِۦ = އެކަލާނގެ أمر ފުޅުން وَلِتَبْتَغُوا۟ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން ހޯދިގަތުމަށެވެ. مِن فَضْلِهِۦ = އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން (الله އަށް) شكر ކުރުމަށްޓަކައެވެ. وَسَخَّرَ لَكُم = އަދި އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކިޔަމަން ކޮށްދެއްވިއެވެ. مَّا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އުޑުގައި ވާހައި ތަކެތި وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމުގައި ވާހައި ތަކެއްޗާއި جَمِيعًا مِّنْهُ = އެ ހުރިހައި އެއްޗެއްވެސް އެއީ އެކަލާނގެ حضرة ންނެވެ. إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَأَيَٰتٍ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައްތަކުގައި (އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، ޤުދުރަތުވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް دليل ހެކި) دليل ތަކާއި، ހެކިތައް ވެއެވެ. لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾ = ކަންތައްތަކާމެދު فكر ކުރާ ވިސްނާ ބަޔަކަށް قُل لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = (އޭ رسول الله އެވެ!) إيمان ވި މުސްލިމުންނަށް ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. يَغْفِرُوا۟ = އަޅައިނުލައި ދޫކޮށްލާށެވެ. لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ = ނުއެދޭ މީހުންނަށް/ ބިރުވެރިނުވާ މީހުންނަށް أَيَّامَ ٱللَّهِ = (عداوة ތެރިންނަށް ވާ) الله ގެ مصيبة ތަކާއި، އުނދަގޫދުވަސްތަކަށް لِيَجْزِىَ قَوْمًا = ބަޔަކުމީހުންނަށް الله جزاء އާއި، ثواب ދެއްވުމަށް (مؤمن ންނަށާއި جزاء ދެއްވުމަށް) بِمَا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ = އެމީހުން ކުރި عمل ތަކުގެ ސަބަބުން مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا = صالح عمل އެއް ކޮށްފި މީހާ فَلِنَفْسِهِۦ = ދެން އޭގެ جزاء - ثواب - ލިބޭނީ އޭނާގެ نفس އަށެވެ. وَمَنْ أَسَآءَ = އަދި ނުބައިކަމެއް ކޮށްފި މީހާ فَعَلَيْهَا = ދެން އޭގެ عقوبة ލިބޭނީވެސް ހަމަ އޭނާއަށެވެ. ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾ = ދެން ތިޔަބައިމީހުން رجوع ވާނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة އަށެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(١٢) الله އެއީ ތިޔަބޭފުޅުންނަށް ބޯޓާއި ކަނޑު ކިޔަމަންކުރުއްވި ކަލާނގެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ أمر ދުވަން ތިޔަބޭފުޅުން ނައްދޯނިގެފަހަރު (ދޫދިގައި ދުއްވާ އެންމެހައި އުޅަނދުފަހަރު) އެ ކަނޑުގައި ދުއްވުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި އެކަން އެގޮތަށް ހެދީ އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން ތިޔަބޭފުޅުން ބޭނުންތައް ލިބިގަތުމަށް ޓަކައެވެ. (ދަތުރުފަތުރުކުރުން، ވިޔަފާރިގެ އެންމެހައި ކަމަކާއި، حياة ގެ ދިނަ ކަންތައްތަކާއި ހަމަޖެއްސުމަށް ޓަކައެވެ.) އަދި އެ ކަންކަން އެގޮތަށް ހެދީ ތިޔަބޭފުޅުން الله އަށް شكر ކުރުމަށް ޓަކައެވެ. شكر ކުރާށެވެ.

(١٣) އަދި އެކަލާނގެއީ ތިޔަބޭފުޅުންނަށް ބަކައި އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި ވާ އެންމެހައި ތަކެތި ކިޔަމަން ކޮށްދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ވަނީ ހަމަ الله ގެ حضرة ންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަންކަމަށް فكر ކުރާ، ވިސްނާ ބަޔަކަށް (އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަ ކަމުގެ) ހެއްކާއި، دليل އަދި حجّة މި ކަންކަމުގައި ވެއެވެ.

(١٤) (އޭ رسول الله އެވެ!) اللهގެ عداوة ގެ ދުވަސްތަކަށް އެކަލާނގެ ދެއްވާނެ ގެންނަވާ عذاب އާއި، مصيبة އާއި، އުނދަގޫތަކާމެދު ބިރުވެރިނުވާ އެ ކާފިރުންނާއި، مشرك ންގެ ކަންތައްތަކާމެދު އެމީހުންނަށް عفوء ކުރައްވައި، އެކަމާ (އަދި) ހަވާލުވެގެން مؤمن ންނަށް ކަށަވަރުކޮށް ވިދާޅުވާށެވެ.

ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުގެ މި حكم މިއީ ހަނގުރާމައިގެ އާޔަތް ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރިން އޮތް حكم އެއް ކަމުގައި مفسّر ން ވިދާޅުވެއެވެ. ހަނގުރާމައިގެ އާޔަތް ބާވައިލެއްވީމާ، توبة ސުލްހުގެ އާޔަތްތައް ބާވައިލެއްވުމުން އެމީހުންނަށް عفوء ކުރުން، ދޫކުރުން ނަސްޚުވީއެވެ. والله أعلم

އަދި އެކަން އެ ހެއްދެވީ ބަޔަކު މީހުންނަށް އެމީހުން ކުރި ހެޔޮ عمل ތަކުގެ ފުރިހަމަ جزاء އާއި، ثواب އެމީހުންނަށް ދެއްވުމަށެވެ. (މިބުނި މީހުންނަކީ مؤمن ންނެވެ. إسلام دين ގެ ކުރިއަރާ އެމީހުންނަށް އުނދަގޫތަކާއި، عذاب ތައް، ކާފިރުންގެ ފަރާތުން ބިރުވެރިކަމުގެ ކޮށްޓިއްޔަސް مؤمن ންނަށް އެންގެވިއެވެ. އެ ކިޔުން އުނދަގޫތަކާއި، ކެތްތެރިވެއްޖެނަމަ الله އެމީހުންނަށް ދެއްވާނެ ދަރުމަތަކާއި، ثواب ދެއްވާނެއެވެ.)

(١٥) ފަހެ صالح عمل އެއް ކޮށްފި މީހާ (ދަންނައެވެ.) އެ صالح عمل ގެ ދަރުމަތާއި، ثواب އޮތީ ހަމަ އޭނާއަށެވެ. އޭނާގެ نفس އަށެވެ. އަދި ނުބައިކަމެއް ކޮށްފި މީހާފަހެ (ދަންނައެވެ.) އެކަމުގެ عذاب އާއި، عقوبة އޮންނާނީ ހަމަ އޭނާއަށެވެ. އެކަން އޭނާއަށް އޮންނާނެއެވެ. ދެން (ޤިޔާމަތްދުވަހު) ތިޔަބޭފުޅުން އެނބުރި رجوع ވާން ވާނީ ހަމަ ތިޔަބޭފުޅުންގެ ربّ ގެ حضرة އަށެވެ.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحُكْمَ وَٱلنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَٰهُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَفَضَّلْنَٰهُمْ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦﴾ وَءَاتَيْنَٰهُم بَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ ۖ فَمَا ٱخْتَلَفُوٓا۟ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلْعِلْمُ بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِى بَيْنَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ فِيمَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾ ثُمَّ جَعَلْنَٰكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ فَٱتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ ٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾ إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا۟ عَنكَ مِنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا ۚ وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۖ وَٱللَّهُ وَلِىُّ ٱلْمُتَّقِينَ ﴿١٩﴾

ލަފްޒީ މާނަ

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ދެއްވީމެވެ. بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ = ބަނީ އިސްރާއީލުންނަށް ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحُكْمَ وَٱلنُّبُوَّةَ = ފޮތާއި، يعنى توراة އާއި، ޙިކުމަތުގެ ގޮތުގައި ނިޔާކަން، فيصلة ކުރުމުގެ حكم އާއި، އަދި نبى ކަން وَرَزَقْنَٰهُم = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ރިޒުޤު ދެއްވީމެވެ. مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ = ރަނގަޅު ހަލާލު ތަކެތިން وَفَضَّلْنَٰهُمْ = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުން މާތްކުރެއްވީމެވެ. عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦﴾ = (އެ ޒަމާނުގެ) އިންސާނުންގެ عالم ތަކުގެ މައްޗަށް وَءَاتَيْنَٰهُم = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވީމެވެ. بَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ = ކަމުގެ ބަޔާނެއް އެބަހީ دليل އާއި، بيان فَمَا ٱخْتَلَفُوٓا۟ = ފަހެ އެމީހުން إختلاف ވެ، ދެބަސްވީ ނުވެއެވެ. إِلَّا مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ = އެމީހުންގެ ގާތަށް އައުމަށްފަހުގައި މެނުވީ ٱلْعِلْمُ = علم / އިލްމުން بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ = އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ވާ ދެކޮޅުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން إِنَّ رَبَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ يَقْضِى بَيْنَهُمْ = އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ނިޔާކުރައްވާނެއެވެ. يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ = قيامة ދުވަހުން فِيمَا كَانُوا۟ فِيهِ = އެ ކަންކަމުގައި އެމީހުން ވީކަންކަމުގައި يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾ = އެމީހުން إختلاف ވެ، ދެބަސްވާ ކަމުގައި ثُمَّ جَعَلْنَٰكَ = ދެން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ލެއްވީމެވެ. عَلَىٰ شَرِيعَةٍ = شريعة އެއްގެ މައްޗަށް/ ވަކި މަގަކަށް مِّنَ ٱلْأَمْرِ = دين ގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން فَٱتَّبِعْهَا = ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެ شريعة އާ/ އަދި އެ މަގާ تبع ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.! وَلَا تَتَّبِعْ = އަދި تبع ނުވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ.! أَهْوَآءَ ٱلَّذِينَ = މީސްތަކުންގެ هوى نفس އާއި لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾ = އެމީހުން ނޭނގޭ إِنَّهُمْ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން لَن يُغْنُوا۟ عَنكَ = ކަލޭގެފާނަށް ފައިދާ އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރާނެއެވެ. مِنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا = الله ގެ حضرة ން

އަޅުވެރިން އެއްވެސް ކަމެއް (އެއްވެސް مصيبة އެއް) وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިން/ مشرك ން بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍۢ = އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކުގެ ސަހަރޯވެރިންނެވެ. وَٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلْمُتَّقِينَ ۝١٩ = އަދި الله އީ تقوى ވެރިންގެ ސަހަރޯވެރިޔާއެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(١٦) އަދި ހަމަކަށަވަރުން بني إسرائيل ންނަށް (موسى عليه السلاّم ގެފާނުގެ ކުރެއްވުމު◌) ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ފޮތް ދެއްވީމެވެ. އެއީ توراة އެވެ. އަދި ވިސްނުންތަކުގެ ގޮތުގައި حكم ކުރުމަށް ބަޔާއި ވިސްނުމާއި، އަދި فقه ވެރިކަން ދެއްވީމެވެ. އަދި އެ ދަރިކޮޅުގައި نبي ކަންފުޅު ލެއްވީމެވެ. (ގިނަ نبي ބޭކަލުން އެ ދަރިކޮޅުން الله ފޮނުއްވިއެވެ.) އަދި حلال ރިޒުގު، މީރު ކާނާ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވީމެވެ. (އޭގެ ތެރޭގައި منّ އާއި، سلوى ފަދަ ތަކެތި.) އަދި އޭރު ދުނިޔޭގައި ތިބި އެންމެންގެ މައްޗަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުން މާތްކުރެއްވީމެވެ.

(١٧) އަދި حلال އާއި، حرام ގެ ތަފާތުން بيان ވެ ހުރެގެންވާ شريعة އެމީހުންނަށް އެންގެވީމެވެ. (ނަމަވެސް ހުރި ޢަމަލުގެ نبي އާ محمّد صلى اللله عليه وسلم ފޮނުއްވުމާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ نبي ކަމުގެ خبر އާ ބެހޭ علم އެމީހުންނަށް އެންގެވީމެވެ. މި އާޔަތުގައި މި ދެމާނަ مفسّر ން ދީފައެވެ. والله أعلم) ދެންނެވި އެ ދެކަމާބެހޭ علم އަދި معلومات ރަނގަޅަށް އެނގުމަށްފަހުގައި ދީނުގައި އެމީހުން ދެބަސްވެ، إختلاف ނުވެއެވެ. (އެމީހުން إختلاف ވީ ވެރިކަމާމެދު) އެމީހުންގެ އެކަކު އަނެކަކުގެ މައްޗަށް އޮތް ޢަދާވާތެރިކަމާއި، حسد ވެރިކަމުންނެވެ. ނަމަވެސް محمّد صلى اللله عليه وسلم އާމެދު އެމީހުންގެ ތެރޭގައި އޮތް حسد ވެރިކަމުންނެވެ.

(އެ رسول الله އެވެ.) އެމީހުންގެ ތެރޭގައި އެކަމާމެދު ދެބަސްވެ، إختلاف ވާ ކަންތައްތަކާއި قيامة ދުވަހުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެމީހުންގެ ތެރޭގައި ނިޔާކުރައްވާ ހުކުމެވެ.

(١٨) ދެން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ވަކި شريعة އެއްގެ މައްޗަށް ލެއްވީމެވެ. ވަކި منهج އަކަށް ލެއްވީމެވެ. އެއީ دين ގެ ކަންތައްތަކެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެ شريعة އާއި، އަދި އެ މަގާ تبع ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި ނުދަންނަ މީހުންގެ هوى نفس އެދުމާ تبع ވެވަޑައި ނުގަންނަވާށެވެ!

(١٩) (ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ މަގާ تبع ވެވަޑައިގެންފިއްޔާ) ދެން الله ގެ حضرة ން އަޅުވެރިން އެއްވެސް އެއްޗެއް އަދި عذاب އެއް ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން دفاع ކޮށްދިނުމަކަށް އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިންނަކީ، (مشرك ންނާއި منافق ންނާއި، يهودى ންނަކީ) އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކުގެ ސަހަރޯވެރިންނެވެ. އަދި الله އީ تقوى ވެރިންގެ ސަހަރޯވެރިޔާއެވެ.

هَـٰذَا بَصَـٰٓئِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْ حَسِبَ ٱلَّذِينَ ٱجْتَرَحُوا۟ ٱلسَّيِّـَٔاتِ أَن نَّجْعَلَهُمْ كَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ سَوَآءً مَّحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ ۚ سَآءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾ وَخَلَقَ ٱللَّهُ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾ أَفَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَـٰهَهُۥ هَوَىٰهُ وَأَضَلَّهُ ٱللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِۦ وَقَلْبِهِۦ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِۦ غِشَـٰوَةً فَمَن يَهْدِيهِ مِنۢ بَعْدِ ٱللَّهِ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

މުފްރަދާތު

هَـٰذَا بَصَـٰٓئِرُ = މިއީ (يعني މި خبر ދަލީލު) إعلان އެއްވެ. އެންގުމެއްވެ. لِلنَّاسِ = އިންސާނުންނަށް
މީސްތަކުންނަށް وَهُدًى وَرَحْمَةٌ = އަދި ތެދުމަގުދެއްކުމެއް، رحمة އެއްވެ. لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٣٠﴾ = يقين
ކުރާ ބަޔަކަށް. أَمْ حَسِبَ = ނުވަތަ ހިތަށްއެރީތޯ؟ (ހިތަށް ވެރީތޯ؟) ٱلَّذِينَ ٱجْتَرَحُوا۟ =
ކަސްބުކުރި އަދަދެއް މީހުން ٱلسَّيِّـَٔاتِ = ނުބައި ކަންތައްތައް أَن نَّجْعَلَهُمْ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އެމީހުން ލައްވާނީ ކަމަށް كَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = إيمان ވީ މީހުން ފަދައިން وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ =
އަދި صالح عمل ތަކެއް ކުރި سَوَآءً = ހަމަހަމަ ކަމުގައި (ހަމަހަމަވާގޮތަށް) مَّحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ =
އެމީހުން ދިރިހުރުމާއި، އެމީހުންގެ މަރުވުމާ (އެމީހުންގެ ދުނިޔޭގެ حياة އާއި، މަރުވުމަށްފަހު ދުވަސް އާޚިރަ آخرة ގެ
حياة އާ) سَآءَ = ނުބައިވެގެން ވެއްޖެ. مَا يَحْكُمُونَ ﴿٣١﴾ = އެމީހުން އެ حكم ކުރާ ގޮތް (އެމީހުން
އެ ނިންމާ ގޮތް) وَخَلَقَ ٱللَّهُ = އަދި الله ހެއްދެވީއެވެ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ = އުޑުތަކާއި، ބިން بِٱلْحَقِّ
= ގޮތުގައި حقّ (عدل ވެރި ގޮތުގައި) وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ = އަދި ކޮންމެ نفس އަކަށް جزاء ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ.
بِمَا كَسَبَتْ = އެ نفس އެއް ކުރި ކަމެއްގެ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ = އަދި އެމީހުންނަށް އަނިޔާއެއް
ނުކުރައްވާނެއެވެ. أَفَرَءَيْتَ = ކަލޭގޮތް ދެކެ ވަޑައިގެންނެވީތޯ؟ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَـٰهَهُۥ = އޭނާގެ إله
ކަމުގައި ހިފި މީހާ (إختيار ކުރި މީހާ) هَوَىٰهُ = އޭނާގެ هوى نفس (އޭނާގެ އަމިއްލަ އެދުން) وَأَضَلَّهُ ٱللَّهُ
= އަދި الله އޭނާ މަގުފުރެއްދެވިއެވެ عَلَىٰ عِلْمٍ = (އޭނާއަށް އެނގޭ حقّ ވާހަކަ) الله ގެ ދެނެވޮޑިގެންވުމާއެކު
وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِۦ وَقَلْبِهِۦ = އަދި އޭނާގެ އިވުމާއި، އަދި އޭނާގެ ހިތުގެ މަތީގައި (އަޑު ނީވާ ގޮތަށް، އަދި
ނުވިސްނާ ގޮތަށް) الله ސީލު ޖައްސަވައިފިއެވެ. وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِۦ = އަދި އޭނާގެ ލޮލުގެ މަތީގައި الله
ލެއްވިއެވެ غِشَـٰوَةً = މަތިގަނޑެއް (ނިވައެއް) فَمَن يَهْدِيهِ = ފަހެ އޭނާއަށް ތެދުމަގު ދައްކާނީ ކާކު

ކާކުހެއްޔެވެ؟ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ = ﷲ އަށްފަހު (ﷲ މަގުފުރައްދެވުމަށްފަހު) أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾ = ތިޔަބައިމީހުން ފަހެ نصيحة އާއި، وعظ ލިބިނުގަންނާނީ ހެއްޔެވެ؟

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٠) މިއީ، އެބަޔާ شريعة އާ ތަބާވުމަށް އެންގެވި އެންގެވުމަކީ، މީސްތަކުންނަށް ވާ إعلان އެކެވެ. (ނުވަތަ މި قرآن އަކީ މީސްތަކުންނަށް ވާ ހިތުގެ ލޮލެވެ. منفع ކުރާ ތަކެއްޗާއި، ގެއްލުންދޭ ތަކެތި އެއިން ފެންނާނެއެވެ.) އަދި އެއީ ސަލާމަތް ނުކުތް، يقين ކުރާ ބަޔަކަށް ވާ ތެދުމަގަކާއި، އަދި رحمة އެކެވެ.

(٢١) އަދި ކިޔައް ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން ހިތަކަށް ގަސްތުގައި ނުބައި ކަންތައްތައް އަރައިގަންނަ މީހުންނާއި، އީމާންވެގެން صالح عمل ތަކެއް ކުރި މީހުންނާ، މި ދެބައިމީހުން އެއްވަރު ވާނެ ކަމަށް. އެގޮތަށް ދީފާނެ ކަމަށް ގަސްތުކުރާ ހެއްދެވޭނެ ކަމަށް. އެމީހުންގެ ދިރިއުޅުމާ حياة އާއި، މަރުވުމަށްފަހު ދިރެން އޮންނަ آخرة ގެ حياة ގައިވެސް ދެބައިމީހުން އެއްވަރުވާނެ ކަމަށް. އެކަންކަމަށް ވަރަށް، އެމީހުންގެ އެ ނިންމައި ދެބައިވެގެންވާ ނިންމާއެކެވެ. އެއީ ނުބައި حكم އެކެވެ. (ނުބައިކޮށް އުޅޭ މީހުންނާއި، ހެޔޮކޮލާކޮށް صالح عمل ކުރި މީހުންނާ ދެބައިމީހުން ދިރިއުޅޭ حياة ގައި، ފަރަޤެއްގައި އެއްވަރު ވާނެއެވެ. އަދި ނުވަތަ މަރާގެ حياة ގެ ކަންތައް ދިރިއުޅޭގައި ފަސޭހަވެފަ ބައެއް ފަރަޤު ވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ނުވަތަ ކަންތައް ކުރި މީހުންނަކީ آخرة ގެ حياة ގައި ހުންނާނީ ނަރަކައެވެ. ހެޔޮކަންތައް ކުރި صالح عمل ކުރި މީހުންނަކީ ހުންނާނީ ސުވަރުގެއެވެ. އޭނާގެ ހިމަނައި ނުގަނެވޭ نعمة އެވެ. މި ދެބައިމީހުން އެއްވަރުވާނީ ކޮންފަރާތަކުން ހެއްޔެވެ؟

(٢٢) އަދި ﷲ تعالى އުޑުތަކާއި، ބިން ހެއްދެވީ ހަމަ عدل ފުރި حقّ ގޮތުގައެވެ. އަދި ހަމަ އެފަދައިން ކޮންމެ نفس އަކަށްވެސް އެ نفس އެއް ހޯދައިގަތް އެއްޗަކަށް جزاء ދެއްވުމަށެވެ. އަދި (އެދުވަހުން، އެބައި آخرة ދުވަހުން) އެމީހުންނަށް އަނިޔާ ނުވާނެއެވެ.

(٢٣) މިޔާގެ إله އަކީ މިޔާގެ هوى نفس ކަމުގައި ހަދައިގެން އުޅޭ މީހާ (ނުވަތަ މީހުން) ކަލޭގެފާނު ފަހެ ދެކެވިއްޖެހެއްޔެވެ؟ އަދި ﷲ تعالى އޭނާ މަގުފުރައްދަވައިފިއެވެ. އެއީ އޭނާއަށް އެކަން حقّ ކަމުގައި ﷲ ދެނެވޮޑިގެން ވާތީއެވެ. އަދި (ހެޔޮ އެއްޗެއް حاصل ނުކުރެވޭނެ ގޮތަށް) އޭނާގެ ހިތުގެ ކަންފަތާއި، އޭނާގެ ހިތުގައި ﷲ ސިއްކަ ޖެއްސެވިއެވެ. އަދި އޭނާގެ ލޮލުގައި ގަނޑެއް ލައްވައިފިއެވެ. ހިތަދޭތެވެ. ފަހެ ﷲ އޭނާ މަގުފުރައްދަވައިފިއުމަށްފަހު އޭނާއަށް ތެދުމަގު ދައްކާނީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ (މި ކަންކަމުން) ތިޔަބައިމީހުން نصيحة އާއި، وعظ ލިބިނުގަންނާނީ ހެއްޔެވެ؟

(ދަންނައެވެ. ތެދުމަގަކީ، إيمان ކަން ދޭކަން، ގާކުރުކަން إختيار ކުރާ ކަންތައް މިހާރު އަޅުކަން ކުރާ އޭނާގެ هوى نفس އަށެވެ. އެހެންކަމުން ފުރިހަ އަޅުކަކުރެވެ. އޭނާ إيمان ކަމާއި، ތެދުމަގު إختيار ނުކުރާކަން ދެނެ ﷲ އޭނާ މަގުފުރައްދަވައިފިއެވެ. އޭނާގެ ހިތާއި، ކަންފަތާއި، އަދި ހިތުގައި ﷲ ސިއްކަ ޖައްސަވައިފިއެވެ. އެބައި ހުރިހާ ހިތުގެ، ހެއް، އަދި ހިތް އެއްޗެއް ވިސްނުމުގެ توفيق އެއް އޭނާއަކަށް ނުލިބޭނެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ﷲ އޭނާއަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިދެއްވާ ގޮތުގެ އޭނާއަކަށް ތެދުމަގު ނުދައްކަވާނެއެވެ.)

وَقَالُوا۟ مَا هِىَ إِلَّا حَيَاتُنَا ٱلدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَآ إِلَّا ٱلدَّهْرُ ۚ وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّآ أَن قَالُوا۟ ٱئْتُوا۟ بِـَٔابَآئِنَآ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلِ ٱللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَخْسَرُ ٱلْمُبْطِلُونَ ﴿٢٧﴾

މުފްރަދާތު

وَقَالُوا۟ = އަދި އެފަދަ މީހުން ބުނެއެވެ. مَا هِىَ إِلَّا حَيَاتُنَا = އަހަރެމެންގެ މި حياة ދުނިޔެ (މި ދިރިއުޅުން ދުނިޔެ) އެހެން حياة ނުވެއެވެ. ٱلدُّنْيَا = އެއީ ކައިރި ދުނިޔެއެވެ. ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމެވެ. އެހެން ދިރިއުޅުމެއް ނުވެއެވެ. نَمُوتُ وَنَحْيَا = އަހަރެމެން މަރުވެ، ދެން އެހެން ބަޔަކު ދިރިއުޅެއެވެ. (އެއީ އާޚިރަތެއް ހުރިކަން ކަމެއް ނެތެވެ.) وَمَا يُهْلِكُنَآ = އަދި އަހަރެމެން ހަލާކު ކުރާ ކަމަކީ ނުވެއެވެ. إِلَّا ٱلدَّهْرُ = ޒަމާން ދުނިޔެ (އެބަހީ އަހަރެމެން މަރުވުމުން، އެހެން ބަޔަކު ދިރުވުން މިދަނީ ހަމަ ޒަމާނުގެ އާދައިގައެވެ. އެކަމު އެހެން ވަކި ކަމެއް ނެތެވެ.) وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ = އަދި އެމީހުން އެހެން އެ ބަސް ބުނުމުގައި ނުވެއެވެ. مِنْ عِلْمٍ = އެއްވެސް އެނގުމެއް (އެހެން އެ ބުނަނީ ދަލީލެއް ނެތިއެވެ.) إِنْ هُمْ = އެމީހުން ނުވެއެވެ. إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾ = ހީކުރާ ބަޔަކު ކަމުގައި މެނުވީ. وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ކިޔަވައިދެވޭއިރު ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ = بيان ވެގެންވާ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް (قرآن ގެ އާޔަތްތައް) مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ = އެމީހުންގެ ދަލީލެއް ކަމުގައި ނުވެއެވެ. إِلَّآ أَن قَالُوا۟ = އެމީހުން ބުނުން މެނުވީ ٱئْتُوا۟ بِـَٔابَآئِنَآ = (ތިޔަބައިމީހުން) އަހަރެމެންގެ (މަރުވެ ދިޔަ) ކާބަފައިން ނިކަން ދިރުވައިގެން ގެނެސްބަލާށެވެ. إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٢٥﴾ = ތިޔަބައިމީހުން ތެދުވެރިން ކަމުގައިވާނަމަ قُلِ = (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ٱللَّهُ يُحْيِيكُمْ = الله ތިޔަބައިމީހުން (ފުރަތަމަ) ދިރުއްވައެވެ. ثُمَّ يُمِيتُكُمْ = ދެން އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން (عمر ހަމަވުމުން) މަރުއްވައެވެ. ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ = ދެން އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން (محشر ގައި) ޖަމާކުރައްވާނެއެވެ. إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ = قيامة ދުވަހަށް (حساب ބައްލަވައި ޖަޒާދެއްވުމަށް) لَا رَيْبَ فِيهِ = އެކަމުގައި އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތެވެ. وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ = އަދި އެހެން ނަމަވެސް ގިނަ މީސްތަކުން لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ = އެކަމެއް ނޭނގެއެވެ. وَلِلَّهِ = އަދި الله އަށް خاصّ ވެގެން ވެއެވެ.

مُلْكُ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ = އުޑުތަކާއި، ބިމުގެ މުޅި މިލްކު/ ނުވަތަ އެ ފަރާތުގެ ވެރިކަން وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ = އަދި قيامة ގާއިމުވާ ދުވަހު يَوْمَئِذٍ = އެ ދުވަހުން تَخْسَرُ ٱلْمُبْطِلُونَ ﴿٢٧﴾ = باطل ގެ މީހުންތައް/ ދޮގުވެރިން/ ނުވަތަ كافر ން/ އަދި އެހެނިހެން باطل عقيدة ތަކާ ގުޅިގެންވާ މީހުން ގެއްލި ހަލާކުވާ ހުއްޓެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٤) އަދި އެ ކާފިރުން ބުނެއެވެ. މި ދުނިޔޭގެ حياة ނޫން ދެން އެހެން حياة އެއް، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުވެއެވެ. އެ حياة ގައި އުފަންވަނީ ދިރި، އަނެއް ބަޔަކު މަރުވެދާން ދަނީއެވެ. އަދި ޒަމާން ގެނުވި އަޅުގަނޑުމެން ހަލާކު ކުރާ ކަމުގައި ނުވެއެވެ. އެބަޔަކު އުފަންވަނީ، އަނެއް ބަޔަކު މަރުވެދާން ދިޔަނީ ޒަމާނުގެ ދައުރު ކުރުމުންނެވެ. އެއީ ޒަމާނުގެ އާދައެވެ. އެކަމު އެހެން ކަމެއް ވެސް އޭނާއަށް ނޭނގެއެވެ.

އެހެން ނަމަވެސް އެމީހުން އެހެން ބުނަނީ އެއްވެސް دليل އެއް، އަދި އެނގުމެއް އެމީހުންނަކަށް ނެތިއެވެ. ނޫނެވެ. ހަމަ ބުނާ ބުނެދެކެވެ. ހަމަ ހީވާ ހިތަކެއް ކަލޭ ބަޔަކު ގޮސްވީ އެމީހުން ނުވެއެވެ.

(٢٥) އަދި بيان ވެ، ފާޅުވެގެންވާ އާޔަތްތަކެއް އެމީހުންގެ މައްޗަށް ކިޔަވައިދެއްވާއިރު އެމީހުން މިފަދައިން ބުނުން ނޫން އެހެން އެއްވެސް حجّة އެއް دليل އެއް ނުވެއެވެ. އެމީހުން ބުނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ބުނާ ތެދެއް ކަމުގައި ވަނީނަމަ މަރުވެ ގޮސްފައިވާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާބަފައިން ނިކަން (ދިރުވައިގެން) ގެނައުމަށް ޓަކައި ގެނެސްދީބަލާށެވެ. (އެމީހުންގެ حجّة އަކީ އެއީއެވެ. އެހެން އެއްވެސް دليل އެއް ނުވެއެވެ. حقيقة ގައި އެއީ ކަލާ ނުބައި ވާހަކައެކެވެ. އެހެން ދިރުއްވައި، އެއްކަލަ ކަމެއް ކަމަށް އަންނަ ވަކި قيامة ދުވަހުންނެވެ. ދުނިޔޭގައި ދެވަނަ ފަހަރަށް ދިރުއްވާ ވާހަކައެއް ނުންނާނެއެވެ.

(٢٦) (އޭ رسول الله އެވެ.!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! (ދުނިޔޭގައި ކަލޭމެންގެ އަސްލުވެސް ނެތީސް) ކަލޭމެން ދިރުއްވަނީ الله އެވެ. ދެން ދުނިޔޭގައި އުޅެ، ކަލޭމެންގެ عمر ހަމަވުމުން މަރުއްވަނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. (ކުރި عمل ތަކަށް ދެން ހިސާބު ބައްލަވައި، ޖަޒާދެއްވުމަށް) ކަލޭމެން އެއްކުރައްވާ محشر ކުރައްވާނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. އެކަމާ ދޫލެއް އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތެވެ. އެހެން ނަމަވެސް ގިނަ މީހުންނަކަށް އެކަމެއް ނޭނގެއެވެ.

(٢٧) އަދި އުޑުތަކާއި، ބިމުގެ މުޅި ملك – (އެންމެހައި ތަކެތި) – خاصّ ވެ، މިލްކުވެގެން ވަނީ ހަމަ الله އަށެވެ. (އެ ތަކެއްޗަކީ އެކަލާނގެ ތަކެއްޗެވެ. އެކަލާނގެއަށް އެތަކެތީގެ ވެރިފާއެވެ.) އަދި قيامة قائم ވާ ދުވަހުން ދޮގުވެރިންނާއި، ކާފިރުންނާއި، އަދި އެހެނިހެން باطل عقيدة ތަކުގެ أهل ވެރިން ގެއްލި ހަލާކުވާ ހުއްޓެވެ.

وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً ۚ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ إِلَىٰ كِتَابِهَا ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هَـٰذَا كِتَـٰبُنَا يَنطِقُ عَلَيْكُم بِٱلْحَقِّ ۚ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِى رَحْمَتِهِۦ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْمُبِينُ ﴿٣٠﴾ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَفَلَمْ تَكُنْ ءَايَـٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَٱلسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُم مَّا نَدْرِى مَا ٱلسَّاعَةُ إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَيْقِنِينَ ﴿٣٢﴾

މުފުރަދާތު

وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ = އަދި ކޮންމެ أمّة އެއް (ކޮންމެ دين އެއްގެ ބައެއް) ކަކޫޖެހިގެން ދެކެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. جَاثِيَةً ۚ = ކަކޫމަތި، ބިރުގެ ހިނދިގަދަކަމާ އެކަނި ބިންމަތީ ޖެއްސަވައިގެން އިށީނދެގެން ވަނިކޮށް كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ = އަދި ކޮންމެ أمّة އެއް އަޅަން ގޮވޭނެއެވެ. إِلَىٰ كِتَابِهَا = އެ أمّة އެއްގެ ފޮތަށް ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ = މިއަދު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޖަޒާ ދެވޭނެއެވެ. مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ = ތިޔަބައިމީހުން (ދުނިޔޭގައި) ކުރި ކަންތަކަށް. هَـٰذَا كِتَـٰبُنَا = މިއީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ފޮތެވެ. يَنطِقُ عَلَيْكُم = ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ބަސްބުނާނެއެވެ. بِٱلْحَقِّ ۚ = ތެދުގައި حقّ ގޮތުގައި إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ (މަލާއިކަތް ބޭކަލުންނަށް أمر ކުރައްވައިގެން) ލިޔުއްވީމެވެ. مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾ = ތިޔަބައިމީހުން (ދުނިޔޭގައި) ކުރި ކަންތައް. فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = ފަހެ إيمان ވި މީސްތަކުން ދަންނައެވެ. وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ = އަދި صالح عمل ތައް ކުރި فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ = އެބައިމީހުންގެ ربّ އެބައިމީހުން ވައްދަވާ ހުށްޓެވެ. فِى رَحْمَتِهِۦ = އެކަލާނގެ رحمة ގެ ތެރެއަށް/ އެބަހީ ސުވަރުގެއަށް ވައްދަވާ ހުށްޓެވެ. ذَٰلِكَ هُوَ = ކަނޑައެޅިގެން އެއީ ٱلْفَوْزُ ٱلْمُبِينُ ﴿٣٠﴾ = ބާރުފެނިގެންވާ ނަސީބެވެ. وَأَمَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ = އަދި ކާފިރުވި މީސްތަކުން ދަންނައެވެ. أَفَلَمْ تَكُنْ = (އެމީހުންނަށް އެންގެވޭނެއެވެ.) އަޑުގަދަ (ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު ނުވޭ ހެއްޔެވެ؟) ءَايَـٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ކިޔުނު ކަމުގައި فَٱسْتَكْبَرْتُمْ = ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން (އެއަށް) ބޮޑާވެ، ކިބުރުވެރި ވީމެވެ. وَكُنتُمْ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވީމެވެ. قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣١﴾ = ނުބައި، ފާފަވެރި ބައެއް ކަމުގައި/ مجرم ން ކަމުގައި وَإِذَا قِيلَ = އަދި ބުނެވިއްޖެއްޔާ (އަދި ކަލޭމެންނަށް ބުނެވިއްޖެއްޔާ) إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ = ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ وعد ތެދު އެއީ حقّ އެއްކަލެވެ. (އެބަހީ މަރުވުމަށްފަހު ދިރުއްވައި محشر އަށް

ޤިޔާމަތްދުވުމުގެ ބަސްފުޅަކީ الله ގެ حقّ وعد އެކެވެ.) وَٱلسَّاعَةُ = އަދި قيامة ދުވަސް لَا رَيْبَ فِيهَا = އެއާ ދޭތެރޭ ޝައްކެއް ނެތެވެ. قُلْتُم مَّا نَدْرِى = ތިޔަބައިމީހުން ބުނީމުއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. مَا ٱلسَّاعَةُ = قيامة ދުވަހަކީ ކޮން އެއްޗެއްކަމެއް إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا = ތިމަންމީ ހީއެއް ކުރުމަކީ މެނުވީ އަޅުގަނޑުމެން ހީއެއް ނުކުރަމުއެވެ. وَمَا نَحْنُ = އަދި އަޅުގަނޑުމެން ނުވަމުއެވެ. بِمُسْتَيْقِنِينَ ﴿٣٢﴾ = يقين ކުރާ ބައެއް ކަމުގައި

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٨) އަދި ކޮންމެ ދީނެއްގެ، އަދި ކޮންމެ ملّة އެއްގެ أهل ވެސް ބަރުކެވެސް قيامة ދުވަހުން ކަލޭގެފާނު ދެކޮފާވައިގަންނަވާނެ ކަކޫފާ، ފަހެ އިންސާނިއްޔާ އެކަނި ބިންމަތީ ޖައްސައިގެން ހިނިތުދެން ވަނީކޮށެވެ. (އެއީ އެދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމާއި، ނުރައްކާކަމުންނެވެ. حساب ބައްލަވާއިރުވެސް ތިބޭނީ އެގޮތަށެވެ.) އަދި ކޮންމެ أمّة އަކަށްވެސް އެ أمّة އަކަށް ބާވައިލެއްވުނު ފޮތުގެ ނަމުން ގޮވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އެންގޭނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި ކުރި ކަންތައްތަކަށް މިއަދު ތިޔަބައިމީހުންނަށް جزاء ދެއްވޭނެއެވެ.

(٢٩) އަދި މިއޮތީ ތިޔަ ބައިމީހުންގެ ފޮތެވެ. (އެބަހީ މަލާއިކަތް ބަޔަކު ލިޔުއްވައި ތިޔަ ބައިމީހުންގެ ޢަމަލުތަކުގެ عمل ގެ ފޮތެވެ.) އެ ފޮތް ހަމަ حقّ ގޮތުގައި ކަންތައްތަކާ ގުޅިގެން ބަސްބުނާނެއެވެ.

(٣٠) ފަހެ إيمان ވެގެން صالح عمل ތަކެއް ކުރި މީހުން ދަންނަވާށެވެ. އެބައިމީހުންގެ ربّ އެކަލާނގެ رحمة ގެ ތެރެއަށް، އެބަހީ ސުވަރުގެއަށް އެމީހުން ވައްދަވާ ހުއްޓެވެ. بيان ވެގެންވާ ނަސީބަކީ އެއީއެވެ.

(٣١) އަދި ކާފިރުވީ މީސްތަކުން ދަންނަވާށެވެ. އެމީހުންނަށް އެދުވަހުން އެންގޭނެއެވެ. (ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު) މިގޮތަށް ރަސޫލާކާގެ އާޔަތްތަކަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ކިޔަވާދެއްވުމުގައި ނުވޭ ހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ ކިޔަވާދެއްވުމުގައި ވިއެވެ.) ދެން ތިޔަބައިމީހުން އެއަށް ބޮޑާވެ، كبر ވެރިވީއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވީ ގޮތްވެރި، ނުބައި مجرم ން ކަމުގައެވެ.

(٣٢) އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ وعد ދުވަސް އައީ حقّ އެކެވެ. (އެބަހީ މީސްތަކުން މަރުވުމަށްފަހު އަލުން ދިރުއްވައި، محشر ކުރެއްވުމުގެ وعد ދުވަސް އައީ حقّ އެކެވެ.) އަދި قيامة ދުވަހަކީ ޝައްކެއް ނެތި އަންނާނޭ ދުވަހެކެވެ. މިހެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބުނެވިއްޖެއްޔާ ބުނީމުއެވެ. قيامة ދުވަސް އައީ ކޮން ދުވަހެއްކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. އެއީ ހަމަ ހީކުރުމެއް ދެކޭ ޚިޔާލެއް ކަމުގައި މެނުވީ އަޅުގަނޑުމެން ހީއެއް ނުކުރަމުއެވެ. އަދި އެ ދުވަސް އައީ އަންނާނޭ ދުވަހެއްކަން يقين ކުރާ ބައެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނުވަމުއެވެ.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٣﴾ وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسَاكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٣٤﴾ ذَٰلِكُم بِأَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۚ فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾ فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾ وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

ލުޣަތު

وَبَدَا لَهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށް (އެދުވަހުން) ފެއްޓުވާ ހުއްޓެވެ. سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا = އެމީހުން ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ނުބައިކަން وَحَاقَ بِهِم = އަދި އެމީހުން ވަށާލައިގަންނާނެއެވެ. مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٣﴾ = އެ ކަންކަމަށް އެމީހުން މަލާމާތްކުރާ ކަމުގައި ވީ ކަންތައް وَقِيلَ = އަދި (އެމީހުންނަށް) ބުނެވޭނެއެވެ.

الْيَوْمَ نَنسَاكُمْ = މިއަދު ތިމަން ހަނދުމަނައްތާލާނީ ތިޔަބައިމީހުން (ނަރަކައިގައި ބޭނުމެއްނެތި) ހަނދާން ނައްތާލައިގެން. كَمَا نَسِيتُمْ = ތިޔަބައިމީހުން ހަނދާން ނައްތާލިހެން لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا = ތިޔަބައިމީހުންގެ މި ދުވަހާ ބައްދަލުވާ ކަންތައް. وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ = އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ދާންޖާގައަކީ ނަރަކައެވެ. وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٣٤﴾ = އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް ނަސްރުދޭނޭ ބަޔަކު ނުވެއެވެ. ذَٰلِكُم = ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެ ގޮތް ވީ بِأَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން إختيار ކުރީއެވެ. (ހަދައިގަތީއެވެ.) آيَاتِ اللَّهِ = الله ގެ އާޔަތްތައް هُزُوًا = މަލާމާތްކުރާ ތަކެތި ކަމުގައި وَغَرَّتْكُمُ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން އޮޅުވާލީއެވެ. الْحَيَاةُ الدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން فَالْيَوْمَ = ފަހެ މިއަދު لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا = އެ ނަރަކައިން އެމީހުން ނުނެރެވޭނެއެވެ. وَلَا هُمْ = އަދި އެމީހުން ނުވެއެވެ. يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾ = الله ގެ ރުއްސެވުމަށް ތައުބާއަށް އެދެވޭނެ ބަދަލު ކަމުގައި / الله ގެ ރިޟާއަށް ދާންޖެހޭ ގޮތް އެދޭ ބަދަލު ކަމުގައި فَلِلَّهِ الْحَمْدُ = ފަހެ އެންމެހައި حمد އާއި، تعريف އާއި، ثناء ހުރީ الله އަށެވެ. رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ވެރި ربّ އެވެ. އަދި ތަކެތީގެ ވެރި ربّ އެވެ. رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾ = އަދި އޭގެ عالم ތަކުގެ ވެރި ربّ އެވެ. وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ = އަދި ކިބުރިވެރިކަމާއި، މާތްކަމާއި، كبرياء ވަންތަކަން خاصّ ވެގެން ވާނީ ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ. فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި، ބިމުގައިވެސް وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾ = އަދި އޭނާއީ عزّة ވަންތަ، حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

إجْمَالِى މާނަ

(٣٣) އަދި އެދުވަހުން އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ނުބައިކަން އެމީހުންނަށް ފާޅުވާނެއެވެ. އަދި އެކަމާމެދު އެމީހުން މަލާމާތްކުރި، ފުރައްސާރަކުރި ކަންތައް އެމީހުން ވަށައިލާނެއެވެ. އެއެއްކަމަކީ عذاب އެވެ.

(٣٤) އަދި (އެމީހުން ނަރަކައިގެ ގަދަ عذاب ގައި ބޯލަނބާ، ހައްދަވަދުން ތިބިނދު) އެމީހުންނަށް އަންގާނެއެވެ. ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު، މި ދުވަހާ ބައްދަލުވާނޭކަން ހަނދާން ނައްތައިލި ފަދައިން ތިމަން ރަސްކަލާނގެވެސް މިއަދު ކަލޭމެން (ނަރަކައިން ދޫކޮށްލުމަށް) ކަލޭމެންގެ މަތިން ހަނދާން ނައްތާލާ ހުރީމެވެ. އަދި ކަލޭމެންގެ ތަނަކީ ހަމަ ނަރަކައެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށް نصر ދީ، އެހީވާނޭ އެކަކުވެސް ނުވާނެއެވެ.

(٣٥) ކަލޭމެންނަށް މިހާރުން މިއަދު ކަލޭމެން (ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު) الله ގެ އާޔަތްތަކަށް އެއީ ކުޅޭކުޅޭ އެއްޗަކަށް ހަދައިގަތީ، އަދި މަކަރާއި ފުރެހުގައި ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން ކަލޭމެން ހަޅަޖެހުވިއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން ކަލޭމެން ހަލާކުކަމުގައިވެއެވެ. އެހެން ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.

ފަހެ މިއަދު އެމީހުން ނަރަކައިން ނުނެރެވޭނެއެވެ. يعنى ނަރަކައިން ނުނެރުއްވޭނެއެވެ. އަދި الله ގެ ރުޅިއަރުވާވެރިކަމުގެ ތެރެއިން ވަތްކަން އެދުވާ ބޮޑު ކަމުގައި -އަދި الله ރުޅިގަންނަވާ ކަމުގައި އެދުވާ ބޮޑު ކަމުގައި - އެމީހުން ނުވެއެވެ.

(٣٦) ފަހެ އެންމެހައި حمد އާއި، تعريف އާއި، ثناء އަކީ حقّ ގޮތުން ވަނީ ހަމަ الله އަށެވެ. އެއީ އުޑުތަކުގެ ވެރި ربّ އެވެ. އަދި ބިމުގެވެސް ربّ އެވެ. އަދި އެންމެހައި عالم ތަކުގެ ވެރި ربّ އެވެ.

(٣٧) އަދި އުޑުތަކާއި، ބިމުގައިވެސް ޝަރަފުވެރިކަމާއި، މަތިވެރިކަމާއި، كبرياء ވަންތަކަން خاصّ ވެގެން ވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ عزّة ވަންތަ، حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.